

РЕЛІГІЙНИЙ КОНЦЕПТ ЛЮДИНОВИМІРНОСТІ АВІАЦІЇ

Розглянуто проблему конструювання авіаційним співтовариством символічної репрезентації, спираючись на чинники релігійного світобачення (на основі тотемізму, фетишизму, архетипу, тощо).

Мета нашої розвідки у поєднанні новітнього та архаїчного підходів до осмислення феномену символу, а саме розуміння глибинної аналогії між первісними містичними уявленнями та сучасними, більшою мірою несвідомими спрямуваннями до прихованої істини. Такий підхід на нашу думку дасть змогу глибше зрозуміти феномен людини, яка належить до авіаційної професійної спільноти. Одразу обумовимо певний вектор розгляду означеної проблеми: фетишизм, тотемізм, магія через конвергенцію до репрезентації частини авіаційної спільноти завдяки марновірству (наприклад, «облітаний одяг», не фотографуватись та не стригтись перед польотом, не шити на борту літака, не говорити «в останній раз...», тощо), завдяки нанесенню малюнків на фюзеляж літака, завдяки формуванню аеронаутомів, тощо.

Із зародженням авіації надзвичайної популярності набуває своєрідний жанр мистецтва – нанесення малюнків на фюзеляж літака. За сюжетами та манерою виконання це певний реверанс у бік торованого людством шляху: наскельні малюнки-іконографія-комікси. Арт-тунінг літаків отримав назву NoseArt, та був започаткований ВПС США та отримав популярність серед пілотів інших країн. Важливо, що сюжетні композиції можна поділити на певні групи, що мають первісно-релігійну домінанту. Наприклад, 1) зооморфну (тотем або фетиш): зображення «Тигр» на F-15 Eagle в 2003р., на літаку DassaultMirage 2000С ВПС Франції, на літаку В-1В Lancer, зображення «Акула» С-130 Hercules ВВС США, білоголовий орлан на Американському учбово-тренувальному Аеро L-29, на літаку F-16, зображення «Дракон» штурмовика А-10 Thunderbolt II, зображення «Пекло Дракона» на борту бомбардувальника В-52Н Stratofortress; 2) антропоморфну (архетип Матері), яку поділимо на дві гілки: а) зображення в стилі пін-ап на літаку F-16А FightingFalcon ВПС Нідерландів, «Дипломатична служба» на борту Tomado ВПС Великобританії; б) зображення «Смерть» на літаку В-1В Lancer, на борту F-14 Tomcat під час операції «Буря в пустелі» (доречно звернути увагу на певний слоган на фюзеляжі, що використовує гру слів при перекладі «Вірний розрахунок» або «Розплата за мертвих»), тощо.

Ми розглянемо синкретичний, універсальний, в цивілізаційному сенсі, образ дракона та наведемо символічну складову, що мала місце у авіаційній галузі з точки зору формування фетишу, тотему, архетипу та їх трансформацію до рівня NoseArt та аеронаутомів. Особливої уваги привертає дракон, своєрідне перетворення василіска. У грецькій міфології – це чудовисько з рисами змія [1,192]. Етимологічний словник Макса Фасмера зазначає, що

термін у слов'ян з'являється у Максима Грека безпосередньо із грецької $\delta\rho\alpha\kappa\omega\nu$ – змія, решта пов'язана із латинським запозиченням $drac\bar{o}$, $-\bar{o}nis$. [2]. Образ дракона поєднує два світи – небесний, горішній (птаха) та земний, нижній (змія). Описи знаходимо у Плінія Старшого, Галена, Паскаля, Ісідора Сивільського, Альберта Великого. Зокрема, Пліній Старший розповідав про магічні ліки, складовою яких є мед та засушені очі дракона, що застосовуються для подолання жахів та тривожних нападів, а хвіст і голова дракона, у складі зілля із левиної шкіри та кісного мозку, пазурів собаки та піни коня що переміг у перегонах, роблять людину непереможною. Римські та парфянські воїни обрали своїм символом дракона та зображували його на прапорах. У римлян емблемою когорти був зазначений образ (цим філологи підтверджують етимологію слова «драгун»). В «Ліада» знаходимо, що щит Агамемнона прикрашав синій дракон. Антична традиція трактує дракона як антитезу космосу, впорядкованого світу – хаосу. Гностики пропонували в якості символу циклічних процесів – Уроборосі зображували кусаючим свій хвіст. Човни вікінгів отримали назву драккари, оскільки на ніс судна закріплювали вирізьблену з дерева голову дракона. Драккари були багатофункціональні та використовувались для військових цілей, торгівельних перевезень та далеких морських експедицій. Дракон вікінгів це статус, можливість, витривалість, а також оберіг-охоронець тощо. Норвезьські скельні малюнки ліюструють зазначений північноєвропейський звичай, за яким давали самоназви човнам, наприклад, «Довгий змії (дракон)». Ісландський закон свідчив, що під час походу на нову землю необхідно було перевезти фігуру з носу корабля, для того, щоб прогнати духів, що патрунували острів. Китайська міфологія передбачає, що дракон уособлює маскулітний першопочаток, першоелемент ян, є символом китайського імператора (його обличчя називали Обличчям Дракона, а трон – троном Дракона). Він уособлення світла, активності, сили, величі, енергії та розуму. Книга «І-цзин» співвідносить дракона з мислителем, мудрість якого невичерпна, а ведення полеміки досконале та недосяжне[3,102]. Леонардо да Вінчі писав, що у західноєвропейського дракона голова дога, вуха філіна, очі kota, ніс борзої, левові брови, шия водяної черепахи. Зведений опис знаходимо у Х.Л. Борхеса [4]. В його «Книзі вигаданих істот» розповідається, що дракон може приймати різні, недосяжні для людського розуміння, личини. Традиційно його уявляють із головою коня, хвостом рептилії, великими боковими крилами та чотирма пазуристими лапами. Його представлено у дев'яти подібностях – його роги аналогічні рогам оленя, очі – очам демона, шия – шиї змії, черво – череву моллюска, луска – лусці риби, кігті – кігтям орла, лапи – лапам тигра і вуха – вухам бика. Дракона часто зображують з перлиною – емблемою сонця, що висить на шиї і зосереджує його силу. Східний має дещо інший вигляд. У нього голова як у верблюда, заячі очі, вуха як у корови, шия як у змії, черво як у морського змія, луска як у карпа, пазурі як у яструба, лапи як у тигра. Дракони поділяються на види: небесні, божественні, земні, підземні. Вони безсмертні та невербально спілкуються на будь-якій відстані. Видатний бібліограф, філолог, природознавець середньовіччя Конрад Геснеру XVI ст. на основі класифікації Аристотеля описав тварин та створив першу зоологічну енциклопедію того

часу. В праці «Історія тварин» надав ілюстрований опис дракона (до речі з раритетом можна ознайомитись у Державному Дарвінівському музеї РФ) та класифікував серед реально існуючих тварин[5]. Наприкінці XVIII ст. дракон вже не розглядається зоологією і стає лише культурним феноменом. Але остаточні шанси тілесної орієнтації він губить у XX та XXI століттях та займає чільне місце в сучасних полікультурних реаліях, міфології, історичній та релігійній літературі, психоаналізі тощо. К.Г. Юнг надає дракону сенс несвідомого, цілого, що поєднує фемінне та маскуліне, пише про так званих Перших Батьків (Світових Прабатьків). Філософ помістив дракона в систему архетипів людства. Нагадаємо, що зазначена система схем, що передаються спадково, мають емоційне забарвлення та впливають на формування уявлень.Е. Нойман у роботі «Міфологічні стадії людської свідомості» доводить, що Велика Мати, виходячи із її двостатевої конституції урборичного дракона (його зображення доповнював напис «все в єдиному або єдине у всьому»), втілює чоловічі, агресивні, деструктивні риси. Головна з яких – функція вбивці. Опосередковано, через ритуали жерців-євнухів, репрезентуються її наміри – здійснення жертвопринесень та кастрацій які невідворотно пов'язані із смертю. [6]. У 1992 році китайський літературознавець Ц. Чжао запропонував у роботі «Вивчення драконології: Схід та Захід» виокремити драконологію в самостійну науку, але офіційного визнання ще не відбулось.

Не маючи на меті виокремити всі етапи генези образу дракона, ми зосередили увагу на головних, які, на нашу думку, були актуалізовані як для ідеї самоназви літаків так і для ідеї піктографічного зображення з тотемічно-фетишистською та архітипічною метою. Надалі стисло, враховуючи обсяг тез, розглянемо втілення зазначеного образу в авіації. Для прикладу графічного зображення ми обрали фотографію 1943р. «Налагодження агрегатів двигуна німецького винищувача-штурмовика Fw.190A-5», що знаходиться у «Військовому альбомі»[7]. На ній зображено двигун BMW 801D-2 (14-ти циліндровий радіальний 2-х рядний) німецького винищувача-штурмовика Fw.190A-5 під час налагодження. Малюнок дракона на капоті двигуна – емблема 4./JG1. Символ дракона підкреслював боєздатність літака, оснащеного двома 20-мм гарматами MG-151 з двома 250-кг бомбами. Він слугував своєрідним фетишем в якості талісмана, формував в уяві персоналу наступні якості: надійність, витривалість, а через єдність чотирьох стихій, притаманних дракону – вдале проходження етапів «зліт-виконання бойового завдання-приземлення», як прояв взаємодії стихій «земля-повітря-вогонь-земля», тощо.

Наступні приклади належатимуть формуванню аеронаутомів. В Японії роботи зі створення літака Ki-201 Кагу («Вогняний дракон») були розпочаті в кінці 1944 року. Ki-201 Кагу («Вогняний дракон») – винищувач-бомбардувальник, розроблений японською фірмою Nakajima на базі реактивного літака Me.262. На літаку планувалося встановити РЛС TaKi-15. Перший прототип був закінчений майже на 70%, подальші роботи припинилися, оскільки закінчилася друга світова війна.

Легендарний літак-шпигун легкокрила Леді-дракон – далекий висотний розвідник TR-1 Dragon Lady, виник як модифікація U-2R з істотними змінами в розвідувальному обладнанні, установкою нової РЛС бічного огляду AN/UPO-X із синтезованим відтворенням зображення і сучасних засобів радіоелектронної боротьби. У 1990-х на його основі було створено модифікацію U-2S для потреб тактичної розвідки. Історія цього літака-шпигуна вражаюча. Польоти U-2 над СРСР. У середині 1950-х U-2 вів тактичну розвідку в ході Суецької кризи. На початку 1960-х цей літак, не випадково названий DragonLady, зіграв вирішальну роль у виявленні радянських ракет на Кубі. U-2 виконували розвідувальні завдання у В'єтнамі й Іраку. За минулі півстоліття було випущено йдвора десятка модифікацій машини, в тому числі одна цілком мирна. Йдеться про ER-2 – літаючої наукової лабораторії NASA.

У XXI ст. компанія SpaceX, (м. Хоуторн, Каліфорнія) розробила космічний апарат SpaceXDragon [8]. У грудні 2010 року, він став першим приватним космічним кораблем виведеним на орбіту. Першочерговим завданням корабля Dragon є доставка вантажів NASA для Міжнародної космічної станції та перевезення до семи чоловік, або космонавтів і вантажі, з низької навколосемної орбіти. Ці рейси планують рамках програми «Комерційних Орбітальних перевезень». Він пристосований до майбутніх марсіанських космічних польотів та має теплозахисний екран, що витримує швидкості та високу температуру. Dragon розроблено в 4 модифікаціях: пілотований (екіпаж до 7 осіб); вантажо-пасажирській (екіпаж 4 людини + 2,5 тонни вантажів), вантажний; для автономних польотів (DragonLab).

Висновки

В результаті проведеного дослідження проаналізовано релігійний концепт людино вимірності авіації.

Список літератури

1. Мифологический словарь / Гл. ред. Мелетинский. – М.: Сов. Энциклопедия, 1990. – 672с.
2. Этимологический словарь Фасмера <http://vasmer.narod.ru/index.htm>
3. ЧжоуЦзинхуа. ДаоИ-Цзина. – К.:София, Ltd 1996, 1999. – 368 с.
4. БорхесХорхе Луис. Книга вымышленных существ // <http://lib.ru/BORHES/creature.txt>
5. Государственный Дарвиновский музей Российской федерации // <http://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/78855>
6. НойманЭрих. Мифологическиестадииичеловеческогогосознания // <http://astrovic.ru/lib/neumann/2-2.htm>
7. Військовий альбом // <http://waralbum.ru/56346/>.
8. «RedDragon» Mission Mulledas Cheap Search for Mars Life by Mike Wall, SPACE.com Senior Writer Date: 31 July 2011 // <http://www.space.com/12489-nasa-mars-life-private-spaceship-red-dragon.html>
9. АрмельЛеБРА-ШОПАР. Філософський зоопарк. Від отваринення до вилучення з людства. – К.: Пульсари. – 312 с